

Innst. S. nr. 8

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

Dokument nr. 8:128 (2001-2002)

Innstilling fra utenrikskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Audun Bjørlo Lysbakken, Bjørn Jacobsen og Ågot Valle om tiltak for å følge opp SAPRIN-nettverkets rapport om konsekvensene av Verdensbankens strukturtilpasningsprogrammer

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I april 2002 la det internasjonale SAPRIN-nettverket fram sin rapport om konsekvensene av Verdensbankens strukturtilpasningsprogrammer. Rapporten oppsummerer fire års arbeid i ni land, hvor det sivile samfunn og representanter for Verdensbanken har samarbeidet om å kartlegge virkningen av strukturtilpasningspolitikk på en lang rekke økonomiske og sosiale sektorer og befolkningsgrupper.

Målet med SAPRI, Structural Adjustment Participatory Review Initiative, var å involvere det sivile samfunn i utformingen av økonomisk politikk og i Verdensbankens beslutningsprosesser. Samarbeidet skulle ha tre parter - nasjonale myndigheter, medarbeidere fra Verdensbanken og nasjonale nettverk av representanter for det sivile samfunn. Denne prosessen ble gjennomført i Bangladesh, Ecuador, El Salvador, Ghana, Ungarn, Uganda og Zimbabwe med deltakelse fra alle tre parter - i tillegg bygger SAPRIN-rapporten på uavhengige initiativer som har brukt samme metoder i forskningsarbeidet i Mexico og Filippinene.

Rapporten gjennomgår blant annet konsekvensene av:

- nedbygging av handelshindre
- liberalisering av finanssektoren
- virkningene av strukturtilpasningsreformer i arbeidsmarkedet

- de økonomiske og sosiale konsekvensene av privatiseringsprogrammer
- konsekvensene for småbrukerne og matvaresikkerheten av strukturtilpasning i landbrukssektoren
- resultatene for helse- og utdanningssektoren av Verdensbankens retningslinjer for nivået på offentlige utgifter.

Hovedkonklusjonen i rapporten er at strukturtilpasning på alle disse feltene i større eller mindre grad har virket ødeleggende på de aktuelle landenes økonomi og fremmet fattigdom. Dette står i sterk kontrast til det både Verdensbanken selv og norske myndigheter tidligere har hevdet, nemlig at strukturtilpasning skulle styrke økonomien og virke fattigdomsbekjempende.

Ettersom Norge bidrar med store summer til Verdensbanken er SAPRIN-rapportens sterke kritikk av banken også en kritikk av norske prioriteringer. Tatt i betraktning Norges betydelige økonomiske bidrag til SAPRIN-prosessen er det viktig at den endelige rapporten tas på alvor av Regjeringen. Det er derfor nødvendig med en gjennomgang av i hvilken grad Norge bidrar til å fremme strukturtilpasningspolitikk, i og utenfor Verdensbankens organer, og å styrke Stortingets oversikt over hvordan Norge opptrer i disse organene. På samme måte er det nødvendig at Norge sørger for at SAPRIN-rapportens konklusjoner blir tatt opp til debatt i Verdensbankens organer. Hvis hensikten med SAPRIN-prosessen og de norske bidragene til denne skal oppfylles, er det også nødvendig å sikre at saksbehandling og beslutningsprosesser i Verdensbanken er åpne nok til at det sivile samfunn får en mulighet til å delta.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Haakon Blankenborg, lederen Thorbjørn Jagland, Jens Stoltenberg og Gunhild Øyangen, fra Høyre,

Julie Christiansen, Inge Lønning, Oddvard Nilsen og Finn Martin Vallersnes, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund og Christopher Stensaker, fra Kristelig Folkeparti, Jon Lilletun og Lars Rise og fra Senterpartiet, Åslaug Haga, viser til Utenriksdepartementets vurdering av Dokument nr. 8:128 (2001-2002) av 20. juni i år. Flertallet slutter seg til departementets vurdering av SAPRIN-rapporten. Regjeringen ønsker å bidra til en bred debatt om Verdensbankens politikk, og mener de problemstillingene rapporten reiser må tas alvorlig. Samtidig inneholder SAPRIN-rapporten svakheter av metodologisk og faktisk art som gjør det vanskelig å bruke rapporten i Verdensbankens styrende organer. Allikevel bør rapportens konklusjoner diskuteres i Verdensbankens egne organer, og det skjer allerede. Norge har gjennom årene vært opptatt av at Verdensbanken i sin politikk, så vel som i sine prosjekter og programmer, må ivareta den sosiale dimensjonen i utviklingsprosessen. Flertallet ber Regjeringen om fortsatt å arbeide for at den sosiale dimensjonen ivaretas i Verdensbankens arbeid.

I det foreliggende Dokument nr. 8:128 (2001-2002) fremmes forslag om fremleggelse av en egen stortingsmelding om Norges forhold til - og politikk i de multilaterale finansinstitusjonene.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er fornøyd med den informasjonen Stortinget årlig mottar om Norges forhold til de multilaterale finansinstitusjonene gjennom St.prp. nr. 1 og rapporteringen i forbindelse med kapitalpåfylling av International Development Association (IDA) og de regionale fondene, og mener derfor at det ikke er behov for en egen stortingsmelding om disse spørsmålene.

Dette flertallet ber utviklingsministeren om å redegjøre nærmere for problemstillinger som reises i Dokument nr. 8:128 (2001-2002) i forbindelse med stortingsproposisjonen om kapitalpåfyllingen i Verdensbankens fond for de fattigste landene (IDA) som vil legges frem i høst.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Kristin Halvorsen og Bjørn Jacobsen, viser til at før SAPRIN-rapporten ble fremlagt i juli 2001 produserte Verdensbanken en egen rapport som bare i mindre grad bygget på SAPRIN-erfaringene, men som i hovedsak bygget på andre Verdensbank-evalueringer.

Disse medlemmer mener det er grunn til å stille seg spørrende til en slik framgangsmåte fra Verdensbanken fordi Verdensbanken, regjeringer og det sivile samfunn i alle deltakende land har stått sammen om hele prosessen, slik at en kritikk av SAPRINs globale rapport vil ramme alle involverte parter.

Disse medlemmer mener det er viktig å se at SAPRINs konklusjoner ikke er unike og vil framholde at mange rapporter, også norske, har hatt lignende kon-

klusjoner. Det unike med SAPRIN er den deltakende prosessen med hundrevis av organisasjoner som involverte tusenvis av mennesker i hvert land. Disse medlemmer vil understreke at denne prosessen og samarbeidsmåten kom fram som et resultat av Verdensbankens sjef Jim Wolfensohn oppfordring til samarbeid og dialog etter å ha blitt utfordret fra en rekke NGO-er. Det er derfor Wolfensohn også har beklaget at Verdensbanken brøt forbindelsen med SAPRIN i august 2001, og ba om nye samtaler sommeren 2002.

Disse medlemmer er kjent med at Bretton Woods-institusjonene er i stadig utvikling og vil nettopp derfor understreke viktigheten av at SAPRIN-rapportens konklusjoner blir inkorporert i Verdensbanken, og kan vanskelig se at dette kan gjøres på noen annen måte enn å ta disse opp til bred debatt i Verdensbankens organer.

Disse medlemmer understreker at et hovedmål for norsk bistand er at den skal være fattigdomsorientert. Og når denne evalueringen, som SAPRIN-rapporten er, først er laget, bør denne stemmen fra de mange mennesker fra fattige land bli hørt. Disse medlemmer mener at resultatene fra SAPRIN-rapporten er så alvorlige at den klart stiller spørsmål ved om den sosiale dimensjon er godt nok ivaretatt i norsk utviklingspolitikk. Ikke minst Norge, som av mange blir oppfattet som forkjemper for folkelig deltakelse, bør ta resultatene inn over seg. Disse medlemmer mener derfor at de årlige orienteringer Stortinget får gjennom St.prp. nr. 1 nå bør utfylles med en stortingsmelding om Norges forhold til de multilaterale finansinstitusjonene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

1. Stortinget ber Regjeringen kreve at SAPRIN-rapportens konklusjoner blir tatt opp til bred debatt i Verdensbankens organer.
2. Stortinget ber Regjeringen om å legge fram en stortingsmelding om Norges forhold til de multilaterale finansinstitusjonene. Stortinget ber om at en slik stortingsmelding redegjør for følgende:
  - i hvilken grad Norge gjennom sin deltakelse bl.a. i Verdensbankens styre har bidratt til å fremme Verdensbankens strukturtilpasningspolitikk,
  - i hvilken grad krav om strukturtilpasning, som beskrevet i SAPRIN-rapporten, har vært stilt som vilkår for norsk bilateral og multilateral bistand,
  - forslag til årlige rutiner som vil innebære at Stortinget orienteres om hvilke synspunkter Norge fremmer i og overfor Verdensbankens organer og hvordan Norge stemmer i Verdensbankens styre og andre relevante organer hvor Norge er representert."

Komiteens medlem fra Senterpartiet er enig med forslagsstillerne om at rapporteringen til Stortinget om Norges holdninger og politikk i de internasjonale finansinstitusjonene bør styrkes. Dette

medlem mener imidlertid at det er uhensiktsmessig at det blir fremmet en egen stortingsmelding. Dette medlem ber Regjeringen vurdere å legge frem en samlemelding om Norges arbeid i internasjonale organisasjoner. Meldingen bør ha et mer analytisk preg enn de tradisjonelle meldingene om Europarådet, FN, NATO og OSSE har i dag, og den bør inkludere vurderinger av samarbeidet med de multilaterale finansinstitusjonene.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen kreve at SAPRIN-rapportens konklusjoner blir tatt opp til bred debatt i Verdensbankens organer.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen om å legge fram en stortingsmelding om Norges forhold til de multilaterale finansinstitusjonene. Stortinget ber om at en slik stortingsmelding redegjør for følgende:

- i hvilken grad Norge gjennom sin deltakelse bl.a. i Verdensbankens styre har bidratt til å fremme Verdensbankens strukturtilpasningspolitikk,
- i hvilken grad krav om strukturtilpasning, som beskrevet i SAPRIN-rapporten, har vært stilt som vilkår for norsk bilateral og multilateral bistand,
- forslag til årlige rutiner som vil innebære at Stortinget orienteres om hvilke synspunkter Norge fremmer i og overfor Verdensbankens organer og hvordan Norge stemmer i Verdensbankens styre og andre relevante organer hvor Norge er representert.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument nr. 8:128 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentantene Audun Bjørlo Lysbakken, Bjørn Jacobsen og Ågot Valle om tiltak for å følge opp SAPRIN-nettverkets rapport om konsekvensene av Verdensbankens strukturtilpasningsprogrammer - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 23. oktober 2002

Thorbjørn Jagland
leder

Finn Martin Vallersnes
ordfører

Åslaug Haga
sekretær

Vedlegg 1

Brev fra utenrikskomiteen til Utenriksdepartementet, datert 20. juni 2002

Dokument nr. 8:128 (2001-2002). Anmodning om departementets vurdering

Utenrikskomiteen har til behandling Dokument nr. 8:128 (2001-2002): Forslag fra stortingsrepresentantene Audon Bjørlo Lysbakken, Bjørn Jacobsen og Ågot Valle om tiltak for å følge opp SAPRIN-nettverkets

rapport om konsekvensene av Verdensbankens strukturtilpasningsprogrammer.

I sitt møte 19. ds. besluttet komiteen å innhente Departementets vurdering av saken.

Komiteens avgivelse av innstilling er utsatt til 26. oktober i år.

Vedlegg 2

Brev fra Utenriksdepartementet v/Hilde Frafjord Johnson til Stortingets utenrikskomité, datert 28. august 2002

Dokument nr. 8:128 (2001-2002)

Det vises til brev fra Utenrikskomiteens formann Thorbjørn Jagland av 20. juni 2002, hvor det bes om departementets vurdering av Dok. nr. 8:128 (2001-2002), herunder SAPRIN-rapporten og de tilhørende forslag.

Utenriksdepartementet har bidratt med 1,2 mill. USD til SAPRI-prosessen. Den primære målsetting med denne prosessen var i utgangspunktet å skape bred diskusjon om konsekvensene av Verdensbankens strukturtilpasningspolitikk først og fremst i det sivile samfunn i land som gjennomfører økonomiske reformer. Man hadde en ambisjon om å få kritiske synspunkter formulert i en form som kunne gi grunnlag for videre bearbeiding med sikte på å forbedre Verdensbankens faglige og finansielle støtte til land som gjennomfører policy-reformer. Dette kunne med andre ord vært en utmerket anledning til å få mer innsikt i konsekvensene av Verdensbankens strukturtilpasningspolitikk. Men dessverre inneholder rapporten for mange svakheter av både metodologisk og faktisk art. Dette vanskeliggjør aktiv bruk av rapporten i Verdensbankens styrende organer.

Til tross for disse problemene, er jeg enig i at det er viktig at SAPRIN-rapportens konklusjoner tas opp til diskusjon i Verdensbankens egne organer. Dette er allerede i dag tilfelle, og Verdensbankens president Wolfensohn hadde 25. juli et møte med representanter for SAPRIN-sekretariatet hvor sentrale spørsmål ble diskutert. Regjeringen ønsker å bidra til en bred debatt om Verdensbankens politikk, og mener at de problemstillingene rapporten reiser må tas alvorlig.

I det foreliggende Dok.8-forslag fremmes forslag om fremleggelse av en stortingsmelding om Norges forhold til - og politikk i de multilaterale finansinstitusjo-

nene. Jeg er i tvil om dette vil være den mest hensiktsmessige måte å orientere Stortinget om vårt forhold til disse institusjonene på. En stortingsmelding vil være et omfattende arbeid og derfor medføre at det vil ta tid før Stortinget vil kunne behandle disse spørsmålene. Regjeringen rapporterer årlig om håndteringen av disse spørsmålene gjennom Statsbudsjettet og Utenriksdepartementets budsjettproposisjon. Her fremgår det hva man fra norsk side har lagt vekt på i rapporteringsperioden, samtidig som man gjør rede for prioriteringer fremover. I tillegg rapporteres det vanligvis hvert tredje år til Stortinget i forbindelse med kapitalpåfyllingen av IDA og de regionale fondene.

Regjeringen vil i høst fremlegge en stortingsproposisjon om kapitalpåfyllingen i Verdensbankens fond for de fattigste landene (IDA). Fremfor å legge opp til utarbeidelse av en egen stortingsmelding, vil dette være en anledning til å gjøre nærmere rede for de spørsmål og problemstillinger som reises i Dok. 8:128 (2000-2001). Dette dreier seg for eksempel om SAPRIN-rapporten og strukturtilpasningsspørsmålene, samt norsk politikk i styrende organer og i bistandssammenheng. Her vil vi også kunne ha mulighet til å trekke på et faglig utredningsarbeid som nå gjøres fra Christian Michelsens Institutt side på dette området.

ABCDE-konferansen i Oslo 24. - 26. juni d.å. bidro til å skape diskusjon om Verdensbankens politikk både i norske forskningsmiljøer og ellers i samfunnet. Jeg mener dette er en så viktig diskusjon at den bør videreføres på et saklig grunnlag og i en mer balansert form enn hva SAPRIN-rapporten legger opp til. Vi inkluderer derfor gjerne en bredere omtale av Norges forhold til Verdensbanken i denne stortingsproposisjonen slik at en har et bredere og bedre grunnlag for debatt og politisk behandling av disse spørsmålene i Stortinget.